

**פנומנולוגיה (phenomenology) כשיח באדריכלות וכמקור לעשייה משמעותית וחדשנית
באדריכלות מודרנית ועכשווית**

**Phenomenology as Architectural Discourse & as a Source for
Innovative Architectural Making in Modern & Contemporary Architecture**

סמסטר ב', תשע"ח

4 ש"ס

שם המרצה: ד"ר אדר' דנה מרגלית
טלפון: 0544643400
דואר אלקטרוני:
danamargalith@gmail.com
שעות קבלה: לפי תאום טלפוני מראש.

תאור הקורס:

הקורס בא לבחון את האופן שבו שיח פנומנולוגי יכול לתרום לעשייה חדשנית משמעותית באדריכלות.

שאיפה לעשייה חדשנית, מקורית ומרגשת מהווה בסיס לחשיבה ויצירה אדריכלית עכשווית. השאלה כיצד ניתן לייצר מקומות חדשניים מקוריים ומעוררים הינה מורכבת ביותר, ואין ספק שזו אינה יכולה להסתמך על חידושים טכנולוגיים, אסתטיים או תיאורתיים בלבד, אלא צריכה להיות קשורה במהות החוויה האנושית.

הקורס יעסוק באופן בו השיח הפנומנולוגי (phenomenology) העוסק בחוויה אנושית חושית-תפיסתית ורעיונית-ערכית, יכול להיות בסיס לחשיבה ויצירה משמעותיים וחדשניים בעידן המודרני-חשיבה ועשייה הקשורים באדם ובסביבתו, ופותחתים צוהר אל המדיטטיבי, הספקולטיבי והלא נודע.

דרך הכרות עם טקסטים פילוסופיים נכיר כיצד הפנומנולוגיה תופסת את התפיסה החושית (שמיעה, ראייה, מישוש, ריח, מישוש) ואת התפיסה הרעיונית (של תמות כמו ביתיות, קדושה, זיכרון וכו') ונעמוד על האופן שבו מבינה הפנומנולוגיה את אופי ההקשרים בין האדם לסביבתו הבנויה והלא בנויה. מכאן נתוודע לאופן שבו מציעה פנומנולוגיה להתייחס לטכנולוגיה, חומריות, צורניות ואור כך שיפנו לחוויה ולתפיסה החושית-רעיונית של האדם. דרך קריאה של טקסטים של תיאורטיקאנים אדריכליים מובילים נבין מדוע ואיך שיח זה יכול לתרום לחשיבה ולעשייה אדריכלית משמעותית חדשנית באדריכלות עכשווית-אשר מייצרת חוויות חושיות-אידאיות-מדיטטיביות. יחד נבחן לעומק פרוייקטים אדריכליים מודרניים ועכשוויים חדשניים אשר בבסיסם חשיבה ועשייה פנומנולוגיים.

בעבודות הפרו-סמינריון יתבקשו הסטודנטים לדון במקרי בוחן אדריכליים בהם ישנה חשיבה ועשייה פנומנולוגית. בשימוש בכתבים פנומנולוגיים יתבקשו לדון בתמה הרעיונית-פנומנולוגית שבה עוסק האדריכל בעבודתו. תוך ניתוח אדריכלי-מבני יסבירו כיצד שימוש בכלים אדריכליים של: צורה, טכנולוגיה, חומר, אור, צל, מבניות, פרוגראמה (נרטיב אדריכלי) מציע המבנה פלטפורמות לחוויות אנושיות חושיות ורעיוניות משמעותיות – כאלה הקושרים בין הידוע לנסתר, בין המוכר לחדש.

תקציר באנגלית:

The aim of the course is to shed light on the potential of phenomenology to serve as a discourse for innovative and meaningful architecture.

Aspiration for innovation characterizes cotemporary architectural making. The question of how one creates innovative and stimulating places is layered, but, there is no doubt that meaningful, inspiring and original architecture cannot stem solely from technological, aesthetic or theoretical tools but must relate to human meaning and experiences.

The course will reveal the many ways in which phenomenology – a philosophical position interested in human sensual, emotional and cognitive experience - can serve as a basis for innovative meaningful architectural thinking and making in the modern era - architectural thinking and making which is tied to human existence and is open to meditative, speculative and unknown realms.

Through the reading of philosophical texts we will understand the manner in which phenomenology addresses sensual perception (sight, hearing, smell, and touch) and cognitive perception (of themes such as the house, the sacred, memory etc.). We will understand how phenomenology describes the relationships between us and our built and unbuilt environment. We will then examine how phenomenology suggests to relate to technology, materiality, form and light so that they connect to human sensual, cognitive and emotional awareness.

Through the reading of texts written by leading architectural theoreticians we will understand why and how phenomenology contributes to innovative contemporary architectural thinking and making based on sensual and emotional meditative experiences.

Together, we will delve into innovative modern and contemporary buildings stemming from phenomenological thinking, expressing phenomenological ideas, and offering phenomenological experiences.

In the Pro-seminar papers students are asked to investigate architectural case studies that exhibit phenomenological attributes. Using phenomenological texts the students are required to discuss a phenomenological theme that the architect has approached in his work. By means of a thorough architectural examination of the project the students are expected to illustrate how through the use of architectural components such as: form, technology, material, light, shadow and program (architectural narrative) the chosen project offers platforms for meaningful human sensual and cognitive/habitual experiences – which link the exposed to the concealed, the familiar to and the unknown.

דרישות הקורס: נוכחות, קריאה, השתתפות פעילה בשיעורים, הצגת מאמר ומקרה בוחן אדריכלי, הצגת נושא הרפרט וכתובת עבודת רפרט (לאחר אישור נושא הרפרט בכתב).

מרכיבי הציון הסופי: 100% הצגת חובת קריאה בכיתה, הצגת מקרה בוחן אדריכלי בכיתה, הצגה קצרה של נושא הרפרט בכיתה (וקבלת אישור לנושא ולאופן הבניית העבודה), הגשת עבודה פרו סמינריון מסכמת.

רפרט: הסבר על הצגת הרפרט ועל מהות ואופן כתיבת עבודת הפרו סמינריון ינתנו במשך הסימסטר.

נושאי הקורס (נתון לשינויים) - רצף הרצאות (נתון לשינויי)
(* בתחילת הסמסטר תעשה אבחנה בין קריאת חובה לקריאת רשות.
כרגע שתי הקטגוריות מוכלות תלת נושאי הקורס. *עמודים ספציפיים לקריאה בספרים ינתנו בהמשך.)

שיעור מבוא: חשיבה רציונאלית -סיסטמטית אסתטית ומדעית באדריכלות

שיעור 1: תפיסה וחוויה רציונאלית-שכלית, וקריסת המימד הספקולטיבי-חושני

Descartes R. *Discourse on Method and Meditations* (Penguin ed.)

Descartes, *Mediations* (Penguin ed.)

חשיבותו של המימד החושני ספקולטיבי להבנת המיתי והמטאפיסי בתרבות המערב

Farnkfort H., *Before Philosophy* Ch.1

Plato, *Timaeus* (Penguin Ed.), with Intro by Lee H.

שיעור 2: העולם המודרני-רציונאלי-טכנולוגי תמונת מצב ביקורתית

Husserl E., "Introduction" & "Philosophy and the Crisis of the European Man" in

Phenomenology and the Crisis of Philosophy

Ellul J., *The Technological Society*, chs.I, II, V, VI.

"Heidegger's Critique of Science and Technology," in *Heidegger and Modern*

Philosophy.

Perez Gomez A., *Architecture and the Crisis of Modern Science*, Introduction & Chs.

8,9.

שיעור 3: פנומנולוגיה כשיח – והפוטנציאל להתחיית המימד הפואטי

Heidegger M., *Discourse on Thinking*

Heidegger M., "The thinker as a Poet", "The Thing", "Poetically Man Dwells",

"Language" in *Poetry, Language, Thought*

שיעור 4: הקשר בין האדם לסביבתו – תפיסה והכלה

תפיסה אנושית חושית – פנומנולוגית (שמיעה, ראייה, מישוש, ריח, מישוש)

Merleau Ponty M., *The Primacy of Perception*, Part 1. Chs. 1,2,3,4

Merleau Ponty M., *Phenomenology of Perception*, Intro. Ch. 1,2,3,4

Merleau Ponty M., *The World of Perception*

שיעור 6: הקשר בין האדם לסביבתו – תפיסה והכלה

תפיסה אנושית חושית – פנומנולוגית

Merleau Ponty M., *The Visible and the Invisible*

Pallasmaa J., *Encounters: Architectural Essays*

Pallasmaa J., *The Eyes of the Skin: Architecture and the Senses*

שיעור 7: הקשר בין האדם לסביבתו –

החוויה ותפיסה אנושית רעיונית (עירוניות, ביתיות, היסטוריה/זיכרון וכו')

Van der Berg J.H., *Things: Four Metabletic Reflections*

Schutz A., *Collected Papers I, The Problem of Social Reality*, Part III, Chs. 1 to 5

especially pp. 207-245, 287-305, 329-340

שיעור 8: הקשר בין האדם לסביבתו –

החוויה ותפיסה אנושית רעיונית (עירוניות, ביתיות, היסטוריה/זיכרון וכו')

Bachelard G., *The Poetics of Space*

Gadamer Hans G. *Truth and Method*

Le Corbusier, *Towards an Architecture*

בנימין ו., *המשוטט*

איטלו קלווינו, *הערים הסמויות מעין*

שיעור 9: טכנולוגיה, חומריות, צורניות ואור – כאמצעים פנומנולוגים

Pallasmaa J., *The Thinking Hand: Existential Embodied Wisdom in Architecture*

Pallasmaa J., *The Embodied Image: Imagination and Imagery in Architecture*

Heidegger M. "The Question Concerning Technology" in *Basic Writings*.

שיעור 9: טכנולוגיה, חומריות, צורניות ואור – כאמצעים פנומנולוגים

Perez Gomez A. "Chora: The Space of Architectural Representation" in *CHORA*, Vol. 1,

1994

Perez Gomez A., *Built Upon Love*

Perez Gomez A., *Attunement: Architectural Meaning after the Crisis of Modern Science*

שיעור 11: פנומנולוגיה ותרומתה לחשיבה ולעשייה אדריכלית משמעותית חדשנית באדריכלות

Heidegger M., "Building, Dwelling, Thinking" and "The End of Philosophy" in *Basic*

Writings

Heidegger M., "On the Origins of the Work of Art" in *Poetry, Language, Thought*

Heidegger M., "Art and Space" in *Man and the World*

שיעור 12: פנומנולוגיה ותרומתה לחשיבה ולעשייה אדריכלית משמעותית חדשנית באדריכלות

Gadamer H.G, *The Relevance of the Beautiful*
Kearney R., *The Wake of the Imagination*, Especially Introduction and Conclusion
Kearney R., *Poetics of Imagining*

פרוייקטים נבחרים (הצגת הפרוייקטים ישולבו בשיעורים):

- Le Corbusier's Drawings, in Perez Gomez A., Pelletier L., *The Perspective Hinge* Variation 3
- Hochstim Jan, *The Paintings & Sketches of Louis I. Kahn*
- Louvre Abu Dhabi, Abu Dhabi, Dubai, In Progress, Jean Nouvelle
- Dominus Winery, Napa Valley, California, USA, 1997, Herzog & De Meuron
- Villa Savoy, Poissy, France, 1926, Le Corbusier
- The National Assembly Complex, Dhaka, Bangladesh, 1964-1982, Louis I. Kahn
- Thermal Baths, Vals, Switzerland, 1996, Peter Zumptor
- La Tourette, Arbresle, France, 1960, Le Corbusier
- The Hurva Synagogue, Jerusalem, Israel, 1967-1974, Louis I. Kahn
- The Endless House, 1950, Frederick John Kiesler
- "Passages- Homage to Walter Walter Benjamin", 1990-1994, Poertbou, Cataluna, Spain, Dani Karavan
- Poems, Such Places as Memory, John Hejduk & Selected project from Mask of Medusa, John Hejduk

רשימת ספרות (רשות)

(*) בתחילת הסמסטר תעשה אבחנה בין קריאת חובה לקריאת רשות כרגע שתי הקטגוריות מוכלות תלת נושאי הקורס)